

Cuprins

Furtună în iunie.....	5
Dolce	217
Anexe. Extrase din caletul lui Irène Némirovsky despre starea Franței și planul pentru <i>Sulta franceză</i>	383

IRÈNE NÉMIROVSKY

Suita franceză

Traducere din limba franceză
de Nicolae Constantinescu

POLIROM
2018

Vorbise încet, dar cu o rapacitate înăbușită care îl tulbură pe preot. Văzând că nu răspunde, copilul insistă.

— Nu-i așa, părinte, că trebuie să fie lucruri frumoase acolo?

— Noi n-am văzut niciodată case de-astea, zise altul.

— Probabil că sunt lucruri foarte frumoase acolo, mobile, tablouri, statui... Dar mulți dintre castelanii de pe aici sunt ruinați și s-ar putea să fiți dezamăgiți dacă vă imaginați că veți vedea cine știe ce minunății, răspunse vesel Philippe. Cel mai mult vă interesează, presupun, proviziile. Oamenii din acest ținut mi se par prevăzători, așa că probabil au luat totul cu ei. De altfel, cum n-am fi putut oricum să ne atingem de ele, pentru că nu sunt ale noastre, e mai bine să ne gândim la altceva și să ne descurcăm cu ce avem. Voi forma trei echipe: prima va culege crengi uscate, a doua va aduce apă, a treia va pregăti masa.

Sub conducerea lui, copiii făcură treaba repede și bine. Aprinseră un foc mare pe malurile iazului, mâncară, băură, culeseră căpsuni din pădure. Philippe vru să organizeze jocuri, dar copiii se jucau cu un aer posac și forțat, fără strigăte, fără râsete. Iazul nu mai strălucea în soare, ci scânteia slab și se auzeau broaștele orăcăind pe maluri. Focul îi lumina pe băieții nemișcați, înfășurați în cuverturi.

— Vreți să dormiți?

Nimeni nu răspunse.

— Nu vă e frig, nu-i așa?

Tăcere.

„Doar n-au adormit toți!” își zise preotul. Se ridică și merse printre rânduri. Uneori se apleca, acoperea un trup mai slab, mai firav decât celelalte, un cap cu părul lins, cu urechi clăpăuge. Aveau ochii închiși. Se prefăceau că dorm sau chiar îi cuprinsese somnul. Philippe se întoarse lângă foc să citească din cartea de rugăciuni. Din când în când, ridica ochii și privea reflexele apei. Aceste

momente de meditație mută îl odihneau după toate ostenele, îl recompensau pentru toate chinurile. Iubirea pătrundea din nou în inima lui ca ploaia în pământul arid, întâi picătură cu picătură, croindu-și cu greu drum printre pietre, apoi, în lungi șiroaie nerăbdătoare, găsea inima.

Bieții copii! Unul visa și se tânguia prin somn, lung și monoton. Preotul ridică mâna în întuneric, îi binecuvântă și murmură o rugăciune. „*Pater amat vos*“, șopti el. Îi plăcea să le-o spună copiilor pe care îi învăța catehismul, când îi îndemna la răbdare, la resemnare, la rugăciune. „Tatăl vă iubeste“. Cum de crezuse că nefericiților acelora le lipsea grația divină? Va fi poate mai puțin iubit decât ei, tratat cu mai puțină indulgență, cu mai puțină iubire divină decât cel mai mic și mai amărât dintre ei? „O, Isuse, iartă-mă! A fost o pornire de orgoliu, o capcană a demonului! Ce sunt eu? Mai puțin decât nimic, țărână sub picioarele Tale demne de adorație, Doamne! Da, fără îndoială că mie, cel pe care l-ai iubit, l-ai protejat din copilărie și l-ai îndrumat spre Tine, ai dreptul să-mi ceri orice! Dar acești copii... Unii vor fi aleși... Ceilalți... Sfinții vor primi pentru ei mântuirea... Da, totul e bine, totul e bun, totul e iertare. Isuse, iartă-mi tristețea!“

Apa tremura molcom, noaptea era solemnă și calmă. Acea Prezentă fără de care n-ar fi putut să trăiască, acel Suflu, acea Privire se așezaseră asupra lui în umbră. Un copil culcat în întuneric, strâns la pieptul mamei, nu are nevoie de lumină ca să-i recunoască trăsăturile dragi, mâinile, inelele! Ba chiar râde încetisor de plăcere. „Isuse, ești aici, iată-te din nou! Rămâi lângă mine, Prieten adorat!“ O flacără lungă, roz, vie, țâșni dintr-o buturugă neagră. Era târziu; răsărea luna, dar lui nu-i era somn. Luă o cuvertură și se întinse în iarbă. Rămase culcat, cu ochii larg deschiși, simțind atingerea ușoară a unei flori lângă obraz. Nici un sunet în acel colț de lume.

Nu auzi și nu văzu nimic, însă percepu cu un fel de-al șaselea simț fuga pe tăcute a doi băieți care se îndreptau spre castel. Totul se petrecu atât de rapid, încât la început crezu că visează. Nu voia să strige și să-i trezească astfel pe ceilalți copii. Se ridică, își aranjă sutana, de care rămăsese rămăseseră lipite fire de iarbă și petale de flori, și se îndreptă și el spre castel. Iarba îi înăbușea pașii. Își aminti că zărise la una dintre ferestre un oblon prost închis, lăsat crăpat. Da, nu se înșelase! Luna lumina fațada. Unul dintre băieți forța oblonul. Philippe nu avu timp să strige, să-i oprească, pentru că o piatră spărgea deja geamul și începură să cadă cioburi. Copiii dispărură înăuntru cu sărituri ca de pisică.

— Ah, pramatiilor! Lasă că v-ajut eu! exclamă Philippe.

Își suflecă sutana până la genunchi, apucă pe același drum ca ei și ajunse într-un salon cu mobile acoperite cu huse, cu parchet rece și lucitor. Băjbăi câteva clipe până găsi intrerupătorul. Când aprinse lumina, nu văzu pe nimeni. Ezită, se uită în jur (băieții se ascunseseră sau fugiseră): canapelele, pianul, berjerele acoperite cu huse cu falduri largi sau perdelele imprimate cu flori de la ferestre erau ascunzători foarte bune. Se apropie de o fereastră, pentru că se mișcaseră draperiile. Le dădu la o parte brusc. Unul dintre băieți era acolo, unul dintre cei mai mari, aproape un bărbat, cu față negricioasă, ochi destul de frumoși, frunte îngustă și maxilare proeminente.

— Ce cauți aici? întrebă preotul.

Auzi un zgomot și se întoarse. Un alt băiat se afla în încăpere, exact în spatele lui. Să fi avut șaptesprezece-optsprezece ani. Îl privea cu buzele strânse într-o grimasă de dispreț. S-ar fi zis că intrase diavolul în el. Philippe se aștepta la ceva, dar băieții se dovediră mai iuți decât crezuse. Se năpustiră într-o clipă, unul răsturnându-l cu o piedică, celălalt apucându-l de gât. Pe tăcute, Philippe

se zbătu cu abilitate. Reuși să-l prindă pe unul dintre ei de guler și-l strânse atât de tare, încât acesta îi dădu drumul. Din cauza mișcării pe care o făcuse ca să scape de el, îi căzu ceva din buzunare și se rostogoli pe podea: bani.

— Felicitări, nu ți-a luat mult! spuse Philippe cu glasul pe jumătate sufocat, stând pe podea și zicându-și: „Înainte de orice, să nu iau asta în tragic. Să-i scot de-aici și mă vor urma ca niște câțeluși. Măine, vom vedea”. Destul! Gata cu prostiile! Afară!

Abia rosti aceste cuvinte, că băieții se aruncară din nou asupra lui, fără o vorbă, cu sălbăticie și disperare. Unul îl mușcă de-i dădu sângele.

„Vor să mă omoare”, își zise Philippe cu un fel de stupeoare. Se agătau de el ca niște lupi. Preotul nu voia să le facă rău, dar era obligat să se apere. Îi respingea cu pumnii, cu picioarele, și ei reveneau la atac cu și mai multă îndârjire, pierzându-și orice trăsătură umană, demenți, ca niște animale... Philippe ar fi fost totuși mai puternic, dar îl loviră cu o mobilă în cap, o măsuță cu picioare de bronz. Căzu, și în cădere îl auzi pe unul dintre băieți alergând la fereastră și fluterând. În rest nu mai văzu nimic: nici pe cei douăzeci și opt de adolescenți, treziți brusc, traversând în fugă peluza, urcând pe fereastră, nici năvala spre mobilele fragile pe care le distrugeau, le jefuiau, le aruncau pe fereastră. Erau parcă beți, dansau în jurul preotului, cântau și strigau. Unul mic, cu trăsături de fată, sârea cu picioarele strânse făcând arcurile vechi să geamă. Cei mai mari descoperiseră o ladă pentru vin și o târâseră în salon, împingând-o cu picioarele. Când o deschiseră, văzură că e goală, dar nu aveau nevoie de vin ca să fie amețiți: prăpădul era de-ajuns pentru ei, le insufla o bucurie înspăimântătoare. Îl târâră pe Philippe de picioare afară din castel, ridicându-l pe fereastră și lăsând-l să cadă greoi pe peluză. Ajunși pe malul iazului, puseră mâna pe el și-l aruncară ca pe un pachet:

— Hei-rup! Hei-rup! La moarte! strigară cu vocile lor, unele răgușite, altele subțiratic, având încă timbru de copil.

Dar când căzu în apă nu era încă mort. Un instinct de autoconservare sau o ultimă tresărire de curaj îl reținu la mal; se apucase cu amândouă mâinile de creanga unui copac și se străduia să ridice capul afară din iaz. Fața lovită cu pumnii și picioarele îi era stacojie, umflată și grotescă, cumplită. Aruncară cu pietre în el. La început rezistă, agățându-se cu toate puterile de creanga care se legănă, trosni și în cele din urmă se rupse. Încercă să ajungă pe celălalt mal, dar peste el ploua cu pietre. În sfârșit, ridică brațele, le așeză înaintea feței și băieții îl văzură cum se duce la fund în picioare, în sutana lui neagră. Nu se înecase: fusese prins în nămol. Și așa muri, în apa până la brâu, cu capul dat pe spate, cu un ochi scos de o piatră.

26

În fiecare an, în catedrala Notre-Dame din Nîmes se ținea o liturghie pentru morții familiei Péricand-Maltête, dar cum la Nîmes nu rămăsese decât mama doamnei Péricand, această slujbă era expediată destul de rapid, într-o capelă laterală, în fața bătrânei pe jumătate oarbe, obeze, a cărei răsufare hârșăită acoperea vocea preotului, și a unei bucătărese care o slujea de treizeci de ani. Doamna Péricand se născuse Craquant și era rudă cu familia Craquant din Marsilia, îmbogățită din comerțul cu uleiuri. Fără discuție, originile sale i se păreau onorabile (iar dota fusese de două milioane, două milioane de dinainte de război), dar păleau în fața strălucirii noii sale înrudiri prin alianță. Mama ei, bătrâna doamnă Craquant, împărtășea acest fel de a vedea lucrurile și, retrasă la Nîmes, respecta toate rituurile familiei Péricand cu mare strictețe, se ruga pentru morții lor și le adresa celor în viață scrisori

de felicitare la căsătorii sau la botezuri, ca englezii din colonii care se îmbătau de unii singuri când Londra sărbătorea aniversarea reginei.

Această slujbă pentru morți îi era dragă mai mult decât altele doamnei Craquant, pentru că după ceremonie, pe drumul spre casă de la catedrală, se ducea la un cofetar, unde bea o ceașcă de ciocolată și mânca două *croissants*. Fiind foarte grasă, medicul o puneă să țină un regim sever, dar pentru că se sculase mai devreme decât de obicei și traversase toată catedrala, de la poarta mare sculptată până la banca ei, ceea ce o obosea mult, consuma fără remușcări alimentele acelea întăritoare. Uneori, când bucătăreasa, de care se temea, era întoarsă cu spatele și stătea țeapănă și tăcută lângă ușă, cu cele două cărți de rugăciuni în mână și cu șalul negru al stăpânei pe braț, trăgea spre ea farfuria cu prăjituri și, cu un aer distrat, înghitea când un *chou à la crème*, când o tartă mică cu cireșe, când pe amândouă deodată.

Afară, trăsura cu doi cai bătrâni și un vizitiu aproape la fel de gras ca doamna Craquant aștepta în soare, asaltată de muște.

În anul acela, totul era dat peste cap; cei din familia Péricand, retrași la Nîmes după evenimentele din iunie, aflaseră despre decesul bătrânului Péricand-Maltête și al tânărului Philippe. Primul le fusese anunțat de călugărițele de la azilul unde bătrânul își găsisse sfârșitul într-un fel „foarte blând, foarte consolator, foarte creștinesc”, după cum scria măicuța Marie du Saint-Sacrement, care dusese bunătatea față de semenii până într-acolo încât se preocupase de cele mai mici detalii ale testamentului, ce avea să fie transcris cât mai curând posibil.

Doamna Péricand citise și recitise ultima frază, oftase și îngrijorarea i se zugrăvise pe față, fiind acoperită imediat de aerul de reculegere al creștinei care află că o ființă iubită s-a stins împăcată cu bunul Dumnezeu.

— Bunicul vostru este lângă Isus, copii, zisese ea.